

Vogelatlas van Amsterdam Frank van Groen

Als vogelwerkgroep zijn we van plan een nieuwe Vogelatlas van Amsterdam te maken, niet alleen van broedvogels, maar ook van wintervogels. De komende drie jaar ruimen we in voor het veldwerk. Daarna volgt dan een hopelijk prachtige uitgave, vol met nieuwe gegevens, veranderingskaarten en een visie op het vogelleven in en rond de stad.

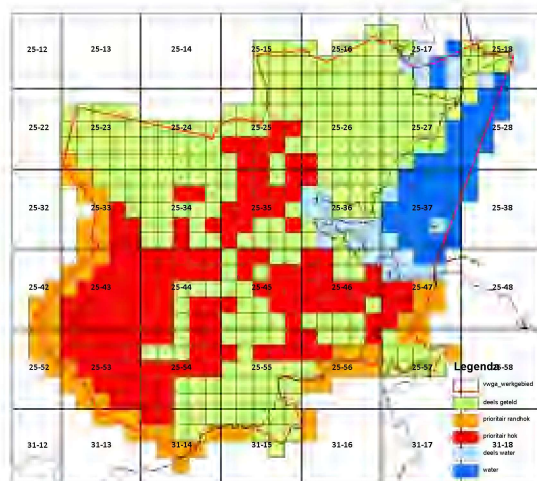
In de jaren negentig van de vorige eeuw verscheen het boekje 'Sijsjes en Drijfsijsjes', een atlas van de vogels van Amsterdam. Het veldwerk ten behoeve van dit boekje vond plaats in de periode 1986-1995. In 2010 is de Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels verschenen (veldwerk 2005-2009). Helaas was de teldekking in het Amsterdamse deel van Noord-Holland in de jaren 2005-2009 matig. Ruim 37% van de Amsterdamse kilometerhokken werd onvoldoende onderzocht.

Er blijft veel veranderen in de verspreiding van vogels in onze regio. Denk daarbij aan de opkomst van de Cetti's Zanger, de achteruitgang van weidevogels en stedelijke verdichting, om maar wat te noemen. Ruim 25 jaar na 'Sijsjes en Drijfsijsjes' en ruim 10 jaar na de Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels is het nu een mooi moment opnieuw de Amsterdamse vogels in kaart te brengen.

Als vwg willen we daarom een nieuwe Vogelatlas van ons werkgebied maken, als opvolger van Sijsjes en Drijfsijsjes. Gebundelde recente gegevens leveren ongetwijfeld nieuwe inzichten op. Na het boekje 'Vogels in Amsterdam' (de inmiddels uitverkochte

VIA) waarin de gebieden in de Amsterdamse regio op kwalitatieve wijze worden behandeld, is het tijd voor een mooie, nieuwe uitgave van de Vogelwerkgroep Amsterdam.

Meedoen aan het noodzakelijke veldwerk ten behoeve van De Amsterdamse Vogelatlas is een leuk en nuttig tijdverdrijf, waarbij je soms onverwachte plekken ontdekt in en bij je eigen woonomgeving. Buiten zijn en vogels inventariseren betekent natuurlijk ook de kans op leuke ontdekkingen. Uiteraard zullen alle tellers eervol vermeld worden in de nieuwe vwg-uitgave.

Op vogelsamsterdam.nl is deze kaart in groter formaat te bekijken

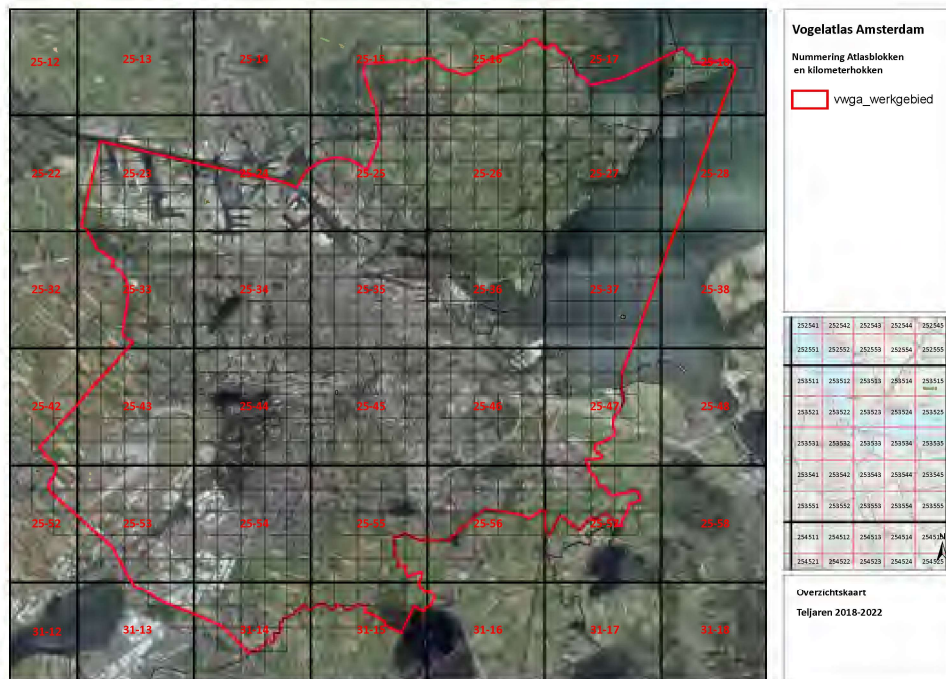
Organisatie

Het Atlas-projectteam bestaat uit Frank van Groen, Koen Wonders en Steven Wytema, allen enthousiaste Amsterdamse vogelaars. Marion de Groot zal zich namens het bestuur bezighouden met het project. Communicatie tussen de deelnemers van het project zal lopen via email, de website, speciale atlasbijeenkomsten, cursussen en een WhatsApp-groep. Het Atlasproject zal bijdragen aan het verbinden van Amsterdamse vogelaars in een gemeenschappelijk doel. We denken de komende drie jaar met vereende krachten het veldwerk te kunnen uitvoeren voor de Amsterdamse Vogelatlas. Anders dan bij vorige atlassen willen we daarnaast per kilometerhok van elke vogelsoort komen tot een schatting van het aantal territoria/vogels in vijf klassen. Aanvullend zullen gegevens van 2018 en 2019 van uitgevoerde broedvogelinventarisaties worden gebruikt. De Atlasperiode heeft dus betrekking op de jaren 2018-2022. Het werkgebied van de vwg Amsterdam bestaat uit 552 kilometerhokken. Hiervan bestaan 58 hokken geheel uit open water, 44 hokken deels uit water en liggen 124 hokken maar voor een deel binnen het werkgebied, de zogenaamde randhokken. Deze randhokken hoeven gemiddeld maar voor de helft geïnventariseerd te worden, aangezien we ons bij dit project beperken tot het werkgebied van de vwg Amsterdam. Over blijven 326 hokken die geheel geteld moeten worden in de komende drie jaar. Van 152 van deze hokken zijn in het geheel geen gegevens bekend van systematische inventarisaties in 2018 en 2019. Dit zijn de prioritaire hokken. Van de randhokken zijn op dezelfde manier 62 hokken prioritair. Een overzicht hiervan is op bijgaande kaart weergegeven.

Elk Atlasblok in Nederland (van 5x5 kilometer) heeft een unieke code die bestaat uit 2 getallen van 2 cijfers met een streepje ertussen. Een Atlasblok bestaat uit 25 kilometerhokken. De nummering ervan is op bijgaande kaart aangegeven aan de rechterzijde. De bovenste 5 hokken van elk Atlasblok krijgen de nummers 11 t/m 15, die daaronder 21 t/m 25 etc. De code van een kilometerhok bestaat zodoende uit de code van het Atlasblok met een streepje en nog een getal van 2 cijfers, bijvoorbeeld 25-37-44 (hier ligt het eiland Pampus in).

Cursus en handleiding

Om nieuwe tellers op weg te helpen en zoveel mogelijk mensen te enthousiasmeren wordt de komende jaren een vogelcursus georganiseerd die geheel in het teken zal staan van het Atlasgebeuren. Op 11 december vindt de eerste cursusbijeenkomst plaats, toegespitst op het tellen van wintervogels. Vervolgens zullen vanaf 15 december de cursisten in de praktijk in kleine groepjes onder deskundige begeleiding op weg worden geholpen de methode onder de knie te krijgen. Op 11 maart wordt de tweede theoriebijeenkomst georganiseerd. Onderwerp zal de inventarisatie van broedvogels ten behoeve van het Amsterdamse atlasproject zijn. Tijdens vier excursies in maart, april, mei en juni krijgen de cursisten onder deskundige begeleiding vervolgens naar behoeven de gelegenheid zich in de praktijk te bekwamen in de fijne kneepjes van het atlasen.

de hele en gedeeltelijke kilometerblokken van het werkgebied van de vwga

Zowel voor de telling van wintervogels als van broedvogels is speciaal voor dit project een handleiding gemaakt en een telformulier. Voor de vergelijkbaarheid sluit de methode van het veldwerk in grote lijnen aan bij het veldwerk zoals dat ten behoeve van eerdere atlasen is uitgevoerd. Het gaat dan om exact dezelfde kilometerhokken en het werken met de 16 Sovon-broedcodes.

Ten behoeve van de inventarisatie van wintervogels wordt een te onderzoeken hok bij voorkeur tweemaal bezocht in de periode 15 december-15 februari. In deze periode vindt weinig trek plaats en hierdoor worden late wegtrekkers en vogels die al vroeg in hun broedgebied terugkeren zoveel mogelijk uitgesloten.

Voor het broedvogelonderzoek worden idealiter vier bezoeken aan een kilometerhok afgelegd, in de tweede helft van maart, in april, in mei en in juni. De bezoeken in april en mei zijn hierbij het belangrijkste. Niet alle soorten zijn immers op één moment in het voorjaar goed te inventariseren (als gevolg van afwezigheid/heimelijk gedrag). Per bezoek wordt voor elke waargenomen soort op het te verstrekken veldformulier de hoogste broedcode genoteerd.

Een ervaren teller zal ongeveer een uur nodig hebben om een kilometerhok te inventariseren, mede afhankelijk van de variatie aan biotopen, de vogelrijkdom en de tijd van

De Gierzwaluw

het jaar. Het is dus mogelijk op een ochtend een drietal kilometerhokken te tellen. Onderzocht wordt nog of LiveAtlas van Sovon gebruikt kan worden als digitale invoermodule in het veld. Dat zal zeker niet verplicht zijn. We willen de drempel om te gaan tellen voor dit project zo laag mogelijk houden.

Aanvullende gegevens

De tellingen van vogels in de kilometerhokken zullen een robuuste basis vormen voor de kaarten van de Amsterdamse Vogelatlas. Het beeld zal gecompleteerd worden met gegevens afkomstig van gerichte inventarisaties van bepaalde soorten. Te denken valt in dit kader aan roofvogels, IJsvogel, Gierzwaluw, Huismus en kolonievogels. In 2018 en 2019 zijn in opdracht van de provincie Noord-Holland de belangrijkste weidevogelgebieden in de regio Amsterdam kwantitatief op een aantal weidevogelsoorten onderzocht. Ook deze gegevens zullen aanvullend worden gebruikt, met name om te komen tot goede aantalsschattingen van deze soorten. Ook de beschikbare gegevens van BMP-inventarisaties worden meegenomen. Mensen die geen kilometerhok kunnen/willen tellen kunnen toch een zinvolle bijdrage aan het project leveren door relevante vogelwaarnemingen in waarneming.nl te voorzien van een broedcode, bijvoorbeeld 'baltzend/zingend' of 'transport voedsel of ontlasting'. Van al deze waarnemingen zal te zijner tijd worden bekeken of ze een aanvulling zijn op het verzamelde atlasmateriaal.

Opgave

Om de communicatie met alle betrokkenen te stroomlijnen en te allen tijde te garanderen, ook als een deel van het atlasteam op vakantie is, is het emailadres vogelatlasamsterdam@gmail.com aangemaakt. Belangstellenden kunnen hier alvast opgeven welke kilometerhokken ze willen tellen in de winter/het voorjaar van 2020. Aarzel dus niet en claim alvast je hokken voor het komende telseizoen, en denk daarbij vooral aan de prioritaire hokken. Digitaal kaartmateriaal, telformulieren en een handleiding zijn beschikbaar. Mensen die interesse hebben om deel te nemen aan de atlas-cursus kunnen contact opnemen met Frank van Groen (fm.vangroen@kpnmail.nl). Op de website van de vwg (vogelsamsterdam.nl/activiteiten) zal op een kaart te zien zijn welke kilometerhokken nog vacant zijn om te tellen (zowel voor wintervogels als broedvogels). Deze kaart zal met enige regelmaat geactualiseerd worden. Uiteraard zullen de atlascoördinatoren zelf ook actief Amsterdamse vogelaars benaderen om (bepaalde) kilometerhokken te tellen. We hopen op een grote respons, zodat na twee jaar duidelijk is dat we zeker het doel gaan halen de gehele Amsterdamse regio compleet geteld te krijgen.

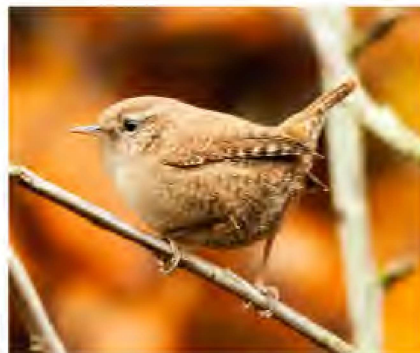

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

Je kunt de winterkoning over het hoofd zien maar hij heeft een opvallend luide zang.